

วารสารธรรมเพื่อชีวิต

JOURNAL OF DHAMMA FOR LIFE

ISSN: 2822-048X

<https://soo8.tci-thaijo.org/index.php/dhammalife/index>

Original Research Article

Promoting The Driving of Community Activities to Keep Surrounding with Buddhist Principles: A Case Study of Wat Cham Uthit Community, Mueang District, Songhla Province

ส่งเสริมการขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชนล้อมรั้วด้วยหลักพุทธธรรม: กรณีศึกษาชุมชนวัด

แช่มอุทิศ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

Phrakhrusamu Supphachai Chaichanyut^{1*}, & Phrakhru Bowonchaiwat²พระครูสมุทรศุภชัย ไชยชาญญูพุทธ^{1*}, & พระครูบวรชัยวัฒน์²

ARTICLE INFO

Name of Author & Corresponding Author: *

1. Phrakhrusamu Supphachai Chaichanyut*

พระครูสมุทรศุภชัย ไชยชาญญูพุทธ
Mahamakut Buddhist University,
Thailand.
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Email: chaichayyuthsuphachay@gmail.com

2. Phrakhru Bowonchaiwat

พระครูบวรชัยวัฒน์
Mahamakut Buddhist University,
Thailand.
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Email: wanchaimateego@gmail.com

คำสำคัญ:

ชุมชนล้อมรั้ว, หลักพุทธธรรม, อริยสัจ 4,
การบำบัดยาเสพติด, การมีส่วนร่วมของ ชุมชน

Keywords:

Community-Based Treatment, Buddhist Principles, Four Noble Truths, Drug Rehabilitation, Community Participation

Article history:

Received: 29/04/2025
Revised: 21/07/2025
Accepted: 05/09/2025
Available online: 24/11/2025

How to Cite:

Chaichanyut, P. & Bowonchaiwat, P. (2025). Promoting The Driving of Community Activities to Keep Surrounding with Buddhist Principles: A Case Study of Wat Cham Uthit Community, Mueang District, Songhla Province. *Journal Dhamma for Life*, 31(4), 762-777.

ABSTRACT

This research article aims to: (1) to study theoretical concepts for driving the activities of the Community-Based Treatment (CBTx) model, (2) to explore appropriate Buddhist principles for such initiatives, and (3) to promote the implementation of community-based activities through Buddhist teachings. The case study area was Wat Chaem Uthit Community, which has been experiencing ongoing problems with drug abuse, especially among youth and local residents in high-risk areas such as alleyways and mountainous zones. These conditions have led to compounded issues involving health, education, and family relationships.

The research findings revealed that: The findings revealed that the success of the CBTx initiative depended on strong collaboration among three main sectors: local monastics, community leaders, and government-affiliated networks. The activities used to support drug rehabilitation spanned across individual, family, and community levels. These included spiritual-based programs such as novice ordination, moral training camps, and Dhamma discussions; family-based therapies such as home visits by monks and community leaders; and community-based activities such as candlelight processions, tree-planting, and public forums. All initiatives were carried out under the ๔ conceptual framework of the Four Noble Truths recognizing suffering, understanding its causes, realizing its cessation, and following the path leading to its end. Furthermore, the application of the Four Noble Truths as a framework for rehabilitation yielded highly positive outcomes, especially in the transformation of behavior,

mindset, and attitudes among participating patients. Participants gained awareness of life's value, set occupational goals, and successfully reintegrated into society with dignity. These activities also strengthened community solidarity, making the prevention of drug problems more tangible and sustainable. The model serves as a practical and effective example that can be expanded to other communities.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชนลุ่มรักซ์ 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชนลุ่มรักซ์ 3) เพื่อส่งเสริมการขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชนลุ่มรักซ์ด้วยหลักพุทธธรรม: กรณีศึกษาชุมชนวัดแหม่มอุทิศ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ซึ่งประสบปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดอย่างต่อเนื่องในกลุ่มวัยรุ่นและประชาชนในชุมชน โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่เสี่ยงติดแนวเขาและชอยต่าง ๆ ที่เข้าถึงได้ง่าย ส่งผลให้เกิดปัญหาซ้ำซ้อนทั้งด้านสุขภาพ การศึกษา และความสัมพันธ์ในครอบครัว เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษา พบว่า แนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมชนลุ่มรักซ์อาศัยการมีส่วนร่วมอย่าง เข้มแข็งจาก สามภาคส่วน ได้แก่ พระสงฆ์ในพื้นที่ ผู้นำชุมชน และเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐ โดยกิจกรรมที่นำมาใช้ในการ บำบัดและฟื้นฟูผู้เสพติด มีทั้งในระดับปัจเจก ครอบครัว และชุมชน อาทิ กิจกรรมศาสนสัมพันธ์บำบัด เช่น การบวชสามเณรภาคฤดูร้อน การเข้าค่ายคุณธรรม จริยธรรม การสนทนาธรรมเพื่อฟื้นฟูจิตใจ กิจกรรม ครอบครัวบำบัด เช่น การเยี่ยมบ้านโดยพระและผู้นำชุมชน และกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์บำบัด เช่น การเวียนเทียนร่วมกัน การปลูกต้นไม้ การตั้งเวทีสาธารณะเพื่อรับฟังปัญหา ทั้งหมดดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิด อริยสัจ 4 ที่เน้นการ รู้ทุกข์ เหตุแห่งทุกข์ ความดับทุกข์ ทางสู่ความดับทุกข์ นอกจากนี้การใช้หลักอริยสัจ 4 เป็นแนวทางในการฟื้นฟูผู้ป่วยยาเสพติด พบว่า ส่งผลในเชิงบวกอย่างชัดเจน โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทาง พฤติกรรม ความคิด และเจตคติของผู้ป่วยที่เข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีการตระหนักรู้ในคุณค่าชีวิต มีเป้าหมายในการประกอบอาชีพ และสามารถกลับเข้าสู่สังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี กิจกรรมเหล่านี้ยังเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ทำให้เกิดการรวมพลังในการป้องกันปัญหาเสพติดอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน อันเป็นแบบอย่างที่สามารถนำไปขยายผลในชุมชนอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทนำ

ปัญหาเสพติดเป็นหนึ่งในความท้าทายสำคัญที่สังคมโลกกำลังเผชิญ และยังคงทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ แม้มาตรการของภาครัฐในหลายประเทศจะพยายามขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหามาอย่างต่อเนื่อง แต่สถานการณ์ก็ยังไม่คลี่คลายลงได้อย่างชัดเจน สำหรับประเทศไทย ปัญหาเสพติดถือเป็นปัญหาเชิง

โครงสร้างที่ฝังรากลึกและส่งผลกระทบต่อทุกระดับของสังคม (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2566) ทั้งปัญหาทางเศรษฐกิจ สุขภาพ ความปลอดภัย และคุณภาพชีวิตของประชาชน ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการแพร่ระบาดของยาเสพติดมีหลากหลายประการ ตั้งแต่ความเปราะบางของสถาบันครอบครัว การคบเพื่อน การขาดทักษะการดำเนินชีวิตของเยาวชน ไปจนถึงสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเข้าถึงยาเสพติด (World Health Organization, 2021) ปัจจัยเหล่านี้ล้วนทำให้เยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความอยากรู้อยากลองและขาดประสบการณ์ในการตัดสินใจ กลายเป็นกลุ่มเสี่ยงที่จะเข้าสู่เส้นทางการใช้ยาเสพติดได้ง่าย ประเทศไทยได้ดำเนินนโยบายด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นการบังคับใช้กฎหมาย การปราบปรามผู้ค้า การสกัดกั้นการลักลอบนำเข้าไปจนถึงการส่งเสริมมาตรการด้านสาธารณสุขเพื่อบำบัดและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด ภายใต้นโยบาย ปลุกชุมชนให้เข้มแข็ง เปลี่ยนผู้เสพเป็นผู้ป่วย ปราบปรามสกัดกั้นยึดทรัพย์ผู้ค้า ขจัดข้าราชการทุจริตพัวพันยาเสพติดให้สิ้น อย่างไรก็ตาม แม้จะมีความพยายามดังกล่าว ปัญหายาเสพติดก็ยังคงเป็นภาวะวิกฤตที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหลายชุมชนที่ยังขาดการมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งและการบูรณาการงานในระดับพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ชุมชนวัดแถมอุทิศ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่สะท้อนให้เห็นปัญหานี้อย่างชัดเจน ด้วยสภาพพื้นที่เป็นชุมชนเมืองกึ่งชนบท มีเส้นทางเข้าออกหลายซอยและตั้งอยู่ติดเทือกเขาเทียบตา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เชื่อมต่อกับหลายชุมชน ทำให้มีความเสี่ยงต่อการลักลอบจำหน่ายและแพร่กระจายของยาเสพติด นอกจากนี้ ภายในชุมชนยังพบความหลากหลายของปัญหาสังคม ทั้งการเข้าถึงยาเสพติดที่ง่าย ผู้ค้าที่มีอยู่ในพื้นที่ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการใช้ยาเสพติด และผู้ป่วยที่ขาดการดูแลอย่างใกล้ชิด จากข้อมูลการบำบัดในเดือนพฤศจิกายน 2566 พบว่ามีผู้ป่วยยาเสพติดในพื้นที่จำนวน 30 ราย ซึ่งถือเป็นระดับที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน แม้หน่วยงานรัฐในพื้นที่และเครือข่ายภาคีจะได้พยายามบูรณาการงานเพื่อแก้ไขปัญหามาแล้ว แต่การดำเนินงานยังขาดความต่อเนื่อง ทำให้ผู้ป่วยจำนวนมากยังไม่สามารถเข้าถึงระบบการรักษาและฟื้นฟูได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อรับมือกับปัญหานี้ จึงได้มีการนำโครงการชุมชนล้อมรั้ว หรือ Community-Based Treatment (CBTx) มาใช้ในชุมชนวัดแถมอุทิศ โดยมุ่งสร้างความร่วมมือของทุกภาคส่วนในชุมชนในการดูแลผู้ป่วยยาเสพติดแบบองค์รวม ทั้งด้านการบำบัด การฟื้นฟูอาชีพ การติดตามผล และการลดโอกาสกลับไปใช้ซ้ำ เพื่อให้ผู้ป่วยสามารถคืนสู่สังคมได้อย่างมั่นคง (กระทรวงสาธารณสุข, 2566)

ในขณะเดียวกัน (พระพรหมคุณาภรณ์, 2560) การนำหลักพุทธธรรมมาใช้เป็นแนวทางประกอบการบำบัดผู้ติดยาเสพติดได้รับความสนใจเพิ่มขึ้น เนื่องจากเป็นหลักการพัฒนาจิตใจมนุษย์ที่มีความเป็นระบบและครอบคลุม หลักอริยสัจ 4 ซึ่งประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค เป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้ผู้ป่วยตระหนักถึงปัญหา เข้าใจสาเหตุของความทุกข์ และมองเห็นหนทางแก้ไขด้วยกระบวนการภายในจิตใจ การประยุกต์หลักธรรมควบคู่กับการบำบัดทางกายและการเสริมทักษะชีวิตจึงช่วยให้การฟื้นฟูมีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากขึ้น ทั้งยังช่วยเสริมสร้างความรู้สึกรับผิดชอบ และการพัฒนาตนเองของผู้ป่วย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเลิกยาเสพติดอย่างถาวร อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณางานศึกษาที่ผ่านมา จะพบว่ายังมีช่องว่างความรู้หลายประการเกี่ยวกับกระบวนการบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับแนวทาง CBTx ในระดับชุมชน

โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีบริบทเฉพาะตัว เช่น ชุมชนเมืองกึ่งชนบทที่มีโครงสร้างสังคมหลากหลาย นอกจากนี้ การศึกษาที่ว่าด้วยการขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชนลุ่มรักซ์โดยเน้นบทบาทของชุมชนเองยังมีจำนวนจำกัด ทั้งที่ชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการดูแลผู้ป่วยอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง ช่องว่างเหล่านี้สะท้อนถึงความจำเป็นในการศึกษาเชิงลึกเพื่อพัฒนาแนวทางที่เหมาะสมและยั่งยืน (ประกอบชัย, 2565)

จากเหตุผลทั้งหมด ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาการส่งเสริมการขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชนลุ่มรักซ์ด้วยหลักพุทธธรรม โดยใช้กรณีศึกษาชุมชนวัดแหม่มอุทิศ อำเภอเมืองสงขลา เพื่อทำความเข้าใจแนวทางการแก้ไขปัญหาเสพติดที่สอดคล้องกับบริบทชุมชนไทยปัจจุบัน การศึกษานี้คาดว่าจะประโยชน์ต่อการพัฒนารูปแบบการทำงานในระดับพื้นที่ และอาจนำไปประยุกต์ใช้เป็นต้นแบบในการดำเนินงานด้านการป้องกันและฟื้นฟูผู้ป่วยยาเสพติดในชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับยาเสพติด

แนวคิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีความหลากหลาย แต่ล้วนชี้ให้เห็นถึงผลกระทบอันซับซ้อนที่ส่งผลทั้งต่อร่างกาย จิตใจ และสังคมของผู้เสพ หนึ่งในนิยามที่ได้รับการอ้างอิงอย่างชัดเจนคือของ สุพัตรา สุภาพ (2542) ที่กล่าวว่า “ยาเสพติดให้โทษ” คือสารที่เมื่อเข้าสู่ระบบร่างกายแล้วจะทำให้ผู้เสพเกิดความต้องการเสพซ้ำอย่างต่อเนื่อง ทั้งในเชิงร่างกายและจิตใจ จนยากต่อการควบคุมตนเอง นิยามนี้ไม่เพียงสะท้อนลักษณะของสารเสพติดเท่านั้น แต่ยังบ่งบอกถึงกลไกความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในตัวผู้เสพอีกด้วย สุพัตราอธิบายถึงลักษณะสำคัญของการเสพติดไว้หลายประการ ประการแรก ผู้เสพจะเกิดความต้องการอย่างรุนแรงและพยายามทุกวิถีทางเพื่อให้ได้มาซึ่งสารเสพติด ความต้องการดังกล่าวไม่ใช่เพียงความอยากธรรมดา หากเป็นความรู้สึกที่ควบคุมยาก และเร่งเร้าให้ผู้เสพพยายามแสวงหาสารเสพติดอย่างต่อเนื่อง ประการที่สอง ปริมาณการเสพมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเสมอ ไม่ว่าจะเป็นการรับประทาน การฉีด หรือการสูดดม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าร่างกายเกิดภาวะดื้อยาและต้องการปริมาณสูงขึ้นเพื่อให้ได้ผลเช่นเดิม ประการสุดท้ายคือการพึ่งพาทั้งทางร่างกายและจิตใจ เมื่อร่างกายปรับตัวเข้ากับสารเสพติด ผู้เสพจะไม่สามารถทำงานหรือใช้ชีวิตได้ตามปกติหากขาดสารนั้น ส่งผลให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพในระยะยาว ทั้งทางกายภาพ เช่น ความเสื่อมโทรมของอวัยวะภายใน และทางจิตใจ เช่น ภาวะซึมเศร้า ว้าวุ่น หรือความผิดปกติทางอารมณ์ จากแนวคิดดังกล่าว สามารถมองเห็นได้ว่ายาเสพติดเป็นปัญหาที่มีหลายมิติ ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในระดับชีวภาพที่สารออกฤทธิ์ต่อระบบประสาทเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านจิตใจ เช่น ความเครียด ความกดดัน หรือสภาวะทางอารมณ์ และปัจจัยทางสังคม เช่น สภาพแวดล้อม การเลียนแบบ การเข้าถึงยา หรือแม้กระทั่งแรงผลักดันทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทั้งหมดนี้ประสานกันจนทำให้ผู้เสพเข้าสู่วงจรการเสพติดได้ง่ายและหลุดออกมาได้ยาก ด้วยเหตุนี้ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับยาเสพติดจึงมักชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นของการบำบัดรักษาที่ครอบคลุมและต่อเนื่อง การแก้ปัญหาการเสพติดไม่สามารถทำได้ด้วยการหยุดเสพ

เพียงลำพัง แต่จำเป็นต้องอาศัยการบำบัดทั้งทางร่างกาย การฟื้นฟูสุขภาพจิต และการสนับสนุนทางสังคมควบคู่กันไป เพื่อช่วยให้ผู้เสพสามารถกลับมาใช้ชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและยืนหยัดอยู่ในสังคมได้อย่างมั่นคง

แนวคิดของสุพัตราจึงช่วยสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการทำความเข้าใจปัญหาเสพติดอย่างลึกซึ้ง และเน้นย้ำว่าการรับมือกับปัญหานี้ต้องดำเนินไปบนฐานของความเข้าใจทั้งเชิงวิชาการ มิติสุขภาพ และโครงสร้างทางสังคมร่วมกันอย่างเป็นองค์รวม

แนวคิดชุมชนล้อมรั้วและบทบาทภาคีเครือข่าย

ภาคี ทรัพย์พิพัฒน์ (2567) อธิบายว่า ชุมชนล้อมรั้วเป็นกลไกสำคัญของการบำบัดและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมเป็นแกนกลาง การคัดเลือกชุมชนเข้าร่วมโครงการอาศัยกลไกของคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.) ซึ่งทำหน้าที่ประสานความร่วมมือระหว่าง 5 ภาคีเครือข่ายหลัก ได้แก่ ทหาร ตำรวจ นายอำเภอ อปท. และสาธารณสุขอำเภอ โดยมุ่งประเมินศักยภาพ ความเข้มแข็ง และปัญหาของชุมชนเพื่อออกแบบการดำเนินงานที่เหมาะสม ชลน่าน ศรีแก้ว (2567) เน้นว่าการแก้ไขปัญหายาเสพติดถูกยกระดับเป็นวาระแห่งชาติ โดยใช้แนวทาง ปลุกชุมชนให้เข้มแข็ง เปลี่ยนผู้เสพเป็นผู้ป่วย และขับเคลื่อนการบำบัดรักษาแบบชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Treatment and Rehabilitation: CBTx) ภายใต้การบูรณาการระหว่างระบบบริการสุขภาพและพลังของชุมชน เนื่องจากการติดยาเสพติดเป็นภาวะเจ็บป่วยเรื้อรังที่มีโอกาสกลับเป็นซ้ำ จึงต้องอาศัยกระบวนการฟื้นฟูที่ต่อเนื่องและรอบด้าน สมชาย จักรพันธ์ (2567) เสริมว่า ปัจจัยความสำเร็จของชุมชนล้อมรั้วขึ้นอยู่กับความร่วมมือของชุมชน ครอบครัว และผู้เสพเอง โดยใช้พื้นที่เป็นฐานและให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการร่วมออกแบบการช่วยเหลือ ขณะที่หน่วยงานสาธารณสุขมีบทบาทสนับสนุนเชิงเทคนิคและประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหายาเสพติดแบบบูรณาการในทุกมิติ สำหรับบริบทของเมืองใหญ่ ศานนท์ หวังสร้างบุญ (2567) ระบุว่ากรุงเทพมหานครมีความซับซ้อนทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และโครงสร้างชุมชน ทำให้เป็นพื้นที่เสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของยาเสพติด จึงจำเป็นต้องใช้แนวคิดชุมชนล้อมรั้วเป็นเครื่องมือสำคัญในการป้องกันและฟื้นฟู โดยเน้นการยอมรับปัญหา การลดความหวาดกลัวต่อผู้เสพ และการร่วมมือของประชาชนทุกกลุ่ม นอกจากนี้ รุ่งอรุณ ลิมพะภณ (2567) ได้สะท้อนมุมมองของภาคประชาสังคมว่า การสนับสนุนชุมชนให้เข้มแข็งและสร้างพื้นที่ปลอดภัยจากยาเสพติดสามารถทำได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยมีตัวอย่างพื้นที่ต้นแบบกว่า 25 แห่งใน 48 จังหวัด และเกิดเครือข่ายแกนนำกว่า 2,600 คน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดองค์ความรู้และขยายผลการดำเนินงานสู่ชุมชนอื่น ๆ

การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการขับเคลื่อนกิจกรรมชุมชนล้อมรั้ว

การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการขับเคลื่อนกิจกรรม “ชุมชนล้อมรั้ว” เป็นแนวทางที่ช่วยยกระดับการบำบัดและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยไม่เพียงมุ่งเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายนอก แต่ยังบ่มเพาะความเข้มแข็งภายในจิตใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมไปพร้อมกัน หลักพุทธธรรมที่ถูกนำมาบูรณาการล้วนเป็นเครื่องมือ

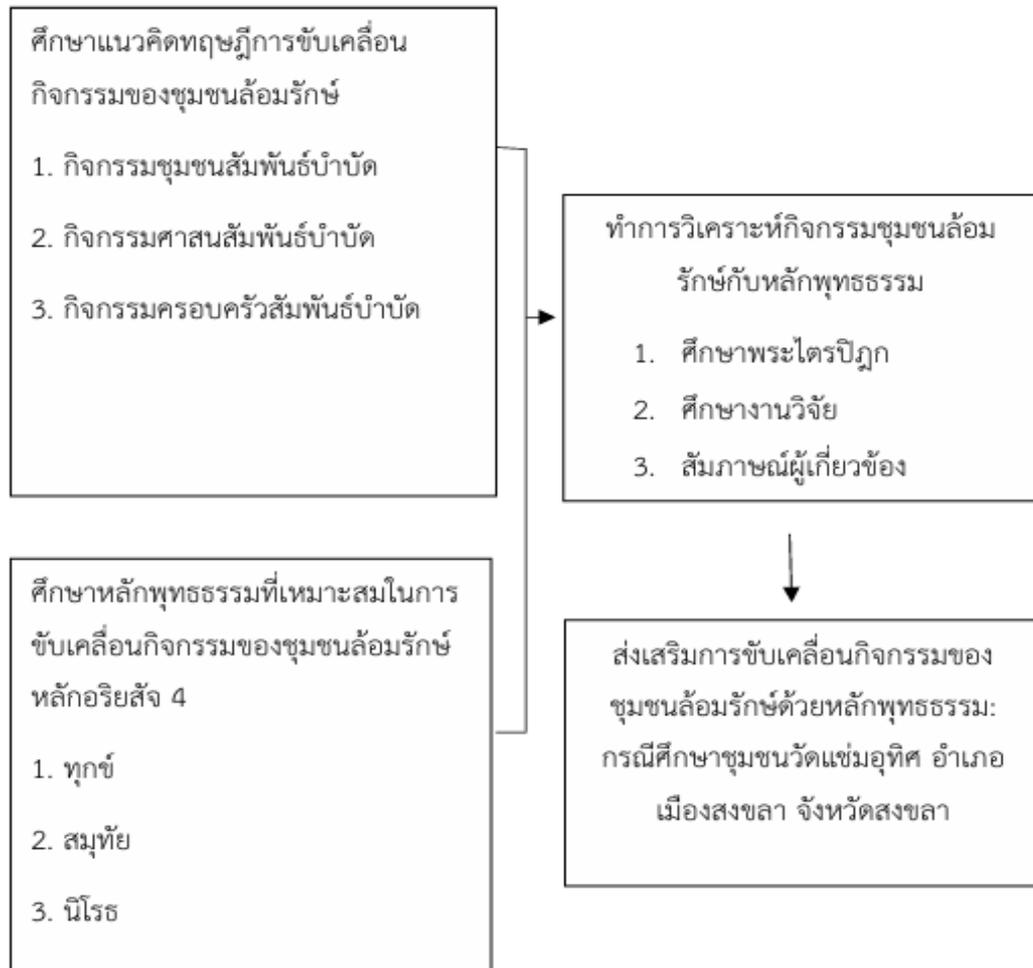

สำคัญที่ช่วยให้ผู้ป่วยสามารถมองเห็นปัญหาอย่างชัดเจน ควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้น และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวและชุมชน ซึ่งล้วนส่งผลให้เส้นทางการฟื้นฟูมีความมั่นคงและยั่งยืนมากขึ้น

การใช้วิธีสัจ 4 ทำให้ผู้เข้าฟื้นฟูได้เรียนรู้การเผชิญหน้ากับความจริงของชีวิต เริ่มจากการยอมรับทุกข์ที่เกิดจากการเสพติด มองเห็นสาเหตุแห่งทุกข์ทั้งด้านสภาพแวดล้อม ความเคยชิน หรือภาวะอารมณ์ ก่อนจะค่อย ๆ พัฒนาแนวทางดับทุกข์ด้วยการฝึกวินัยและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ตลอดจนเดินตามวิธีการแห่งการพ้นทุกข์อย่างเป็นขั้นตอน ความเข้าใจเหล่านี้ช่วยลดการโทษตนเองและเปิดพื้นที่ให้เกิดการเริ่มต้นใหม่อย่างมั่นคงในขณะเดียวกัน การฝึกสติผ่านสติปัฏฐาน 4 ทำให้ผู้เข้าร่วมสามารถรู้เท่าทันความคิด ความรู้สึก และการกระทำของตนเองได้มากขึ้น การมีสติรู้กาย รู้ใจ ช่วยให้ควบคุมแรงกระตุ้น ลดพฤติกรรมเสี่ยง และจัดการอารมณ์ได้ดีขึ้น โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่ต้องเผชิญกับสิ่งล่อใจหรือความเครียด นอกจากนี้ มรรคมีองค์ 8 ยังถูกนำมาประกอบเป็นทิศทางการพัฒนาพฤติกรรมอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การตั้งเจตนาดี การใช้วาจาสุภาพ การประกอบกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ และการฝึกสมาธิเพื่อเสริมพลังใจ แนวทางเหล่านี้ช่วยให้ผู้เข้าฟื้นฟูค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตไปสู่การสร้างสรรคและมั่นคงมากขึ้น อีกด้านหนึ่ง พรหมวิหาร 4 มีบทบาทสำคัญในการหล่อเลี้ยงความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชน โดยการปลูกฝังเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ช่วยให้สมาชิกในชุมชนมีความเข้าใจและให้อภัยต่อผู้ที่อยู่ระหว่างการฟื้นฟู ก่อให้เกิดบรรยากาศเกื้อกูล ลดการตีตรา และส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคมอย่างสง่างาม

หลักพุทธธรรมเหล่านี้สามารถนำไปประยุกต์ในกิจกรรมชุมชนล้อมรั้วได้หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการทำกลุ่มบำบัดเชิงพุทธ การเจริญสติในวิถีชีวิตประจำวัน การอบรมคุณธรรมให้ครอบครัว หรือการสร้างสภาพแวดล้อมทางสังคมที่สนับสนุนผู้ฟื้นฟูอย่างต่อเนื่อง การผสมผสานหลักธรรมเข้ากับการทำงานเชิงชุมชนเช่นนี้ ทำให้กระบวนการฟื้นฟูไม่ได้เป็นเพียงการ “เลิกยา” แต่เป็นการสร้างคนใหม่ที่มีพลังใจ แข็งแรงทั้งกาย จิตใจ และความสัมพันธ์ทางสังคม พร้อมกลับมามีบทบาทในชุมชนได้อย่างยั่งยืนและมีคุณค่า

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชนลุ่มรั้ง
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชนลุ่มรั้ง
3. เพื่อส่งเสริมการขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชนลุ่มรั้งด้วยหลักพุทธธรรม: กรณีศึกษา ชุมชนวัดแ่่มอุทิศ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

สมมติฐานการวิจัย

การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการขับเคลื่อนกิจกรรมชุมชนลุ่มรั้ง จะส่งผลให้ ชุมชนมีความเข้มแข็ง และมีส่วนร่วมมากขึ้น ในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Interview Research) โดยใช้วิธี สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และดำเนินการเก็บข้อมูลในภาคสนาม (Field Study) ณ ชุมชนวัดแหม่มอุทิศ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา เพื่อศึกษาการส่งเสริมการขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชนลุ่มรักซ์ โดยอาศัยหลักอริยสัจ 4 เป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์และสร้างเครื่องมือวิจัย

ประเภทการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Qualitative In-depth Interview Research) เน้นการศึกษาประสบการณ์ ความคิดเห็น และมุมมองของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของชุมชนลุ่มรักซ์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนลุ่มรักซ์ของชุมชนวัดแหม่มอุทิศ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา โดยกลุ่มตัวอย่างเลือกแบบ เจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย

1. พระนักวิชาการ
2. ผู้นำชุมชน
3. ภาศึเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมชุมชน
4. จำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 12 คน

เทคนิคการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเชิงเจาะจง โดยพิจารณาจากความรู้ ความเชี่ยวชาญ และความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและมีความน่าเชื่อถือ

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Guide) ซึ่งสร้างขึ้นโดยอิงจากการศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับกิจกรรมชุมชนลุ่มรักซ์และหลักอริยสัจ 4

1. การสร้างเครื่องมือเริ่มจากการศึกษาวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

2. ปรับปรุงและตรวจสอบโดยที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา เพื่อประเมินความถูกต้องและความเชื่อมั่นของเครื่องมือ
3. นำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาทบทวนเอกสาร ศึกษาข้อมูลหลักกฤษฎี 4 จากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 (ข้อมูลปฐมภูมิ) และ ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย และบทความวิชาการ (ข้อมูลทุติยภูมิ)
2. การศึกษาจากภาคสนาม
  - 1) รวบรวมและจัดหมวดหมู่ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมของชุมชนล้อมรัักษ์
  - 2) ออกแบบแบบสัมภาษณ์ โดยผ่านกระบวนการตรวจสอบโดยที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ
  - 3) ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พร้อมบันทึกเสียงและจัดทำบันทึกข้อความเพื่อจัดทำรายงานเชิงพรรณนา

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยมุ่งศึกษา การส่งเสริมการขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชนล้อมรัักษ์ เพื่อแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชน ผ่านกิจกรรม ได้แก่

1. กิจกรรมชุมชนสัมพันธ์บำบัด
2. กิจกรรมศาสนสัมพันธ์บำบัด
3. กิจกรรมครอบครัวบำบัด

โดยวิเคราะห์หลักธรรมที่นำมาใช้ในการดำเนินกิจกรรม โดยเฉพาะหลักกฤษฎี 4

การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลที่ได้จากเอกสารและภาคสนามจะถูกวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ตามวิธีอุปนัย (Inductive Method)
2. ข้อมูลถูกจำแนกและจัดกลุ่มตามประเด็นที่ศึกษา พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล และสังเคราะห์เพื่อสรุปผล

3. ผลการวิเคราะห์นำเสนอในรูปแบบเชิงพรรณนา พร้อมข้อเสนอแนะเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งต่อไป

ผลการวิจัย

การส่งเสริมการขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชนลุ่มรักด้วยหลักพุทธธรรม เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นการประยุกต์ใช้หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะ “หลักอริยสัจ 4” เข้ากับกระบวนการบำบัดและฟื้นฟูผู้มีปัญหาเสพติดในชุมชนวัดแหม่มอุทิศ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา โดยมีแนวคิดสำคัญว่าการแก้ไขปัญหายาเสพติดไม่สามารถพึ่งพาเพียงมาตรการทางกฎหมายหรือทางการแพทย์เท่านั้น หากต้องมีการเยียวยาทางจิตใจด้วยหลักธรรมของศาสนา เพื่อให้เกิดการบำบัดฟื้นฟูอย่างยั่งยืนและสร้างภูมิคุ้มกันภายในที่มั่นคง แนวทางการดำเนินงานในพื้นที่ชุมชนวัดแหม่มอุทิศ ได้แบ่งกิจกรรมออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ กิจกรรมชุมชนสัมพันธ์บำบัด กิจกรรมศาสนสัมพันธ์บำบัด และกิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์บำบัด โดยทุกกิจกรรมล้วนถูกขับเคลื่อนภายใต้หลักอริยสัจ 4 คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค ซึ่งเป็นแก่นคำสอนที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้เพื่อการเข้าใจชีวิตและการดับทุกข์ได้อย่างลึกซึ้งและเป็นระบบ

กิจกรรมชุมชนสัมพันธ์บำบัดด้วยหลักอริยสัจ 4

กิจกรรมชุมชนสัมพันธ์บำบัดเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนในชุมชน ทั้งภาครัฐ เอกชน พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชนทั่วไป เข้ามามีบทบาทร่วมกันในการดูแล ป้องกัน และบำบัดผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยเน้นกระบวนการสร้างความเข้าใจอย่างลึกซึ้งต่อปัญหา และส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผ่านหลักธรรมะ

ในส่วนของ ทุกข์ กิจกรรมนี้ชี้ให้เห็นว่ายาเสพติดก่อให้เกิดปัญหาในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน ทำให้เกิดความทุกข์ทั้งด้านสุขภาพ ความสัมพันธ์ การงาน และศีลธรรม จุดเด่นของกิจกรรมนี้คือการให้ผู้เกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงความทุกข์ที่ตนกำลังเผชิญ ไม่ใช่เพียงจากมุมมองของผู้เสพ แต่รวมถึงครอบครัวและสังคมด้วย

สมุทัย หรือสาเหตุของทุกข์ในการเสพยา ถูกชี้ชัดว่ามาจากความหลงผิด ความอยากได้อะไรก็มี ความกลัว และการขาดภูมิคุ้มกันทางใจ โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่เติบโตในครอบครัวที่ขาดการอบรมทางจริยธรรม และไม่มีแบบอย่างที่ดีในชีวิต

นิโรธ หรือการดับทุกข์ในบริบทนี้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการเลิกเสพยาเท่านั้น แต่หมายถึงการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตใหม่ที่ยั่งยืน โดยใช้ธรรมะเป็นแนวทางการปรับพฤติกรรม สร้างพลังใจ และส่งเสริมให้ผู้เสพสามารถอยู่ร่วมในชุมชนอย่างภาคภูมิใจและไม่กลับไปสู่วงจรเดิม

มรรค หรือแนวทางสู่การพ้นทุกข์ ได้แก่ การอบรมสัมมาทิฐิให้เกิดความเข้าใจชีวิตที่ถูกต้อง การเสริมสัมมาวายามะให้เกิดความเพียรในการฟื้นฟูตนเอง และการใช้กิจกรรมร่วมกันในชุมชน เช่น ฟังธรรม ปฏิบัติธรรม และกิจกรรมจิตอาสา เป็นเครื่องมือในการฟื้นฟูใจผู้เกี่ยวข้อง และสร้างพลังร่วมกันในชุมชน

กิจกรรมศาสนสัมพันธ์บำบัดด้วยหลักอริยสัจ 4

กิจกรรมนี้เน้นการประสานพลังของศาสนา โดยเฉพาะพระสงฆ์และผู้นำศาสนาในชุมชน มาเป็นแกนกลางในการใช้หลักธรรมะบำบัดจิตใจผู้เสพ ผู้เกี่ยวข้อง และครอบครัว ผ่านกิจกรรมทางศาสนา เช่น การเทศน์ธรรม การนั่งสมาธิ การเยี่ยมเยียนผู้มีปัญหา และการเสริมสร้างความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในทุกข์และเหตุแห่งทุกข์

ทุกข์ ในกิจกรรมศาสนสัมพันธ์บำบัด มีมิติที่ลึกซึ้งไปอีก คือ ความรู้สึกของผู้เสพที่ถูกตีตราจากสังคม ความเครียดของครอบครัว ความรู้สึกหมดหวังและการแยกตัวออกจากชุมชน กิจกรรมจึงเน้นการใช้ธรรมะเป็นแสงสว่างในการเยียวยาใจ ฟื้นฟูศักดิ์ศรี และสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เสพกลับคืนสู่ชีวิตปกติ

สมุทัย หรือสาเหตุของปัญหาถูกวิเคราะห์ว่าเกิดจากความโลภ ความโกรธ และความหลง โดยเฉพาะความหลงผิดว่ายาเสพติดคือทางออกของปัญหา ความทุกข์ ความเหงา หรือความไร้คุณค่าในตนเอง ซึ่งกิจกรรมนี้จะช่วยคลี่คลายได้โดยการส่งเสริมการฟังธรรมะ การใช้ศรัทธาเป็นแรงผลักดัน และการสร้างแบบอย่างที่ดีจากชุมชน

นิโรธ ในกิจกรรมศาสนสัมพันธ์บำบัด หมายถึงการคืนคุณค่าให้แก่ผู้เสพ การฟื้นฟู ศรัทธาในตนเอง การได้รับการยอมรับจากครอบครัวและชุมชนอีกครั้งหนึ่ง และการสร้างใจที่มั่นคงพอจะดำเนินชีวิตอย่างมีสติและเมตตา

มรรค ที่เน้นในกิจกรรมนี้คือการใช้กิจกรรมทางศาสนาอย่างหลากหลาย เช่น การฟังธรรม อบรมศีล สมาธิ ปัญญา การจัดเวทีสนทนาธรรม และการสร้างเครือข่ายชุมชนศรัทธา ที่ส่งเสริมให้เกิดจิตสำนึกใหม่และแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลงชีวิต

กิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์บำบัดด้วยหลักอริยสัจ 4

กิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์บำบัดถือเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการบำบัดที่ยั่งยืน เพราะครอบครัวคือจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ การปลูกฝังคุณธรรม และการเยียวยาใจ การบำบัดโดยใช้กิจกรรมที่ส่งเสริมการสื่อสาร ความรัก ความเข้าใจ และการใช้ธรรมะในบ้าน คือการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางใจในระยะยาว

ทุกข์ ที่เกิดขึ้นในครอบครัวมักแสดงออกมาในรูปแบบของความร้ายแฉง ความไม่เข้าใจ ความรุนแรง ความเครียดสะสม และการสูญเสียความอบอุ่น ซึ่งส่งผลต่อจิตใจของทั้งพ่อแม่ และลูก กิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์บำบัดจะทำให้ครอบครัวได้เห็นทุกข์ที่แท้จริง และตระหนักร่วมกันในฐานะหน่วยที่ต้องร่วมมือกันแก้ปัญหา

สมุทัย ความทุกข์ในครอบครัวคือ ความขาดศีลธรรม ขาดการสื่อสารที่สร้างสรรค์ ความเร่งรีบในชีวิตประจำวันที่ทำให้พ่อแม่ไม่มีเวลาให้ลูก รวมถึงการขาดแบบอย่างที่ดี ปัญหาเศรษฐกิจ และการเลี้ยงดูที่ไม่สอดคล้องกับธรรมชาติ ล้วนเป็นเหตุแห่งทุกข์ที่ผลักดันให้เด็กหรือสมาชิกในครอบครัวเข้าสู่ยาเสพติด

นิโรธ คือ ความหวังในการคืนความรัก ความเข้าใจ และการสร้างพื้นที่แห่งความปลอดภัยภายในบ้าน ซึ่งกิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์บำบัดได้ช่วยให้พ่อแม่ลูกได้เปิดใจคุยกัน ฟังกัน และให้อภัยกัน โดยมีธรรมชาติเป็นตัวกลาง ซึ่งหลายครอบครัวสามารถพลิกฟื้นจากภาวะความรุนแรง กลับคืนมาเป็นบ้านที่มีรอยยิ้มและความสุขได้

มรรค คือกิจกรรมที่หลากหลาย อาทิ การอบรมธรรมะในครอบครัว การฝึกสมาธิร่วมกัน การจัดกิจกรรมวาดฝัน พูดคุยอย่างเปิดใจ การฟังธรรมะประจำวัน การทำจิตอาสาด้วยกัน และการสวดมนต์ในบ้าน ทั้งหมดนี้เป็นเครื่องมือสร้างสายใยแห่งความรัก ความเข้าใจ และสร้างบ้านให้เป็น สังฆะย่อย ที่เกื้อกูลกันและกัน

อภิปรายผล

แนวคิดทฤษฎีการขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชนล้อมรั้ว

การขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชนล้อมรั้วในพื้นที่ศึกษา มีพื้นฐานมาจากแนวคิด “ชุมชนเป็นฐาน ประชาชนเป็นศูนย์กลาง” ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิด Community-Based Treatment (CBTx) โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นผู้นำชุมชน ครอบครัว อาสาสมัคร และประชาชนทั่วไป ในการพัฒนาฟื้นฟู และติดตามผู้เสพยาเสพติด เพื่อให้สามารถกลับมาใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ชุมชนวัดเข้มอุทิศได้ดำเนินกิจกรรมในหลายระดับเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสนับสนุนการบำบัดผู้เสพยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างเช่น การสร้างเครือข่ายผู้นำชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ การอบรมอาสาสมัครให้มีทักษะในการดูแลและให้คำปรึกษาผู้เสพ การรวมกลุ่มเยียวยาผู้เสพในระดับครอบครัวเพื่อสร้างระบบสนับสนุนที่มั่นคง ตลอดจนการจัดกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกทางคุณธรรมและสร้างพลังบวกในชุมชน การดำเนินงานในลักษณะนี้ช่วยสร้าง พลังในการขับเคลื่อนงานด้านการบำบัดยาเสพติดอย่างเป็นระบบ ทั้งยังช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายชุมชนและลดความเสี่ยงในการกลับไปเสพยา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ รจนา สุโพธิ์ (2567) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติดสามารถส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยให้ผู้เสพกลับมาใช้ชีวิตอย่างเป็นปกติในสังคมได้อย่างยั่งยืน

หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชนล้อมรั้ว

การขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชนล้อมรั้วสามารถอาศัยหลักพุทธธรรมเป็นแนวทางสำคัญ โดยเฉพาะ อริยสัจ 4 ซึ่งช่วยให้ชุมชนสามารถเข้าใจปัญหา วางแนวทางแก้ไข และฟื้นฟูผู้ที่ได้รับผลกระทบจากยาเสพติดได้อย่างครอบคลุมและยั่งยืน อริยสัจ 4 ประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค ซึ่งแต่ละข้อมีความสำคัญต่อ

การจัดการปัญหาในชีวิตจริง ในขั้นแรก การตระหนักถึง ทุกข์ ทำให้ชุมชนรับรู้ถึงผลกระทบของยาเสพติด ทั้งต่อร่างกาย จิตใจ และความสัมพันธ์ในครอบครัวและสังคม เมื่อเข้าใจทุกข์แล้ว การวิเคราะห์ สมุทัย หรือเหตุของทุกข์ จะช่วยให้ชุมชนค้นพบสาเหตุเชิงลึก เช่น ความเครียด ความเหงา หรือแรงกดดันทางสังคม ซึ่งเป็นรากของปัญหาที่ทำให้บุคคลเข้าไปพัวพันกับยาเสพติด จากนั้น ชุมชนสามารถนำหลัก นิโรธ มาวางแผนทางการฟื้นฟูและป้องกัน ทั้งการบำบัดผู้เสพ การจัดกิจกรรมอบรมเยาวชน และการสร้างพื้นที่ปลอดภัยสำหรับผู้ที่มีความเสี่ยง กิจกรรมเหล่านี้ช่วยให้ผู้เข้าร่วมเรียนรู้การควบคุมใจและพฤติกรรม ลดความเสี่ยงในการกลับไปเสพซ้ำ ส่วนหลัก มรรค หรือแนวทางปฏิบัติ มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาคุณธรรมในชีวิตประจำวัน ผ่านการปลูกฝังสติ สมาธิ และปัญญา กิจกรรมของชุมชน เช่น การทำสมาธิ การสวดมนต์ และการกิจกรรมศาสนสัมพันธ์ บำบัด ล้วนช่วยสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจ ส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมสามารถคิด พูด และประพฤติดีในสังคม การนำพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ยังช่วยเสริมสร้าง แรงศรัทธาและจิตสำนึกเชิงคุณธรรม ให้กับสมาชิกชุมชน โดยเฉพาะเยาวชน การบ่มเพาะธรรมะช่วยให้เกิดความเชื่อมั่นในคุณค่าของตนเองและผู้อื่น ส่งผลให้เยาวชนสามารถตัดสินใจที่ดี ลดโอกาสที่จะหลงเข้าสู่วงจรปัญหาเสพติด การศึกษาโดยประกาศิต ชัยรัตน์ (2560) พบว่าการปลูกฝังธรรมะในเยาวชนช่วยเสริมภูมิคุ้มกันทางจิตใจและลดโอกาสเข้าสู่วงจรยาเสพติดได้อย่างแท้จริง

ในภาพรวม หลักพุทธธรรมไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือทางจิตใจในการเยียวยา แต่ยังเป็นกรอบแนวคิดในการขับเคลื่อนชุมชนให้เกิดความร่วมมือ ความเมตตา และความรับผิดชอบต่อสังคม ทำให้ชุมชนล้อมรั้งกลายเป็นพื้นที่ที่ทั้งอบอุ่น ปลอดภัย และเต็มไปด้วยแรงบันดาลใจในการเปลี่ยนแปลงชีวิตของผู้คนในชุมชนอย่างแท้จริง

การส่งเสริมการขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชนล้อมรั้งด้วยหลักพุทธธรรม

ชุมชนล้อมรั้งในพื้นที่วัดแหม่มอุทิศเป็นชุมชนที่ให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูชีวิตของสมาชิกทุกคน ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน โดยมีการออกแบบกิจกรรมอย่างเป็นระบบและเชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรม กิจกรรมเหล่านี้สามารถจำแนกออกเป็น 3 ประเภทหลัก ได้แก่ กิจกรรมชุมชนสัมพันธ์บำบัด กิจกรรมศาสนสัมพันธ์บำบัด และกิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์บำบัด กิจกรรมชุมชนสัมพันธ์บำบัดเป็นการสร้างเครือข่ายสังคมที่เข้มแข็งภายในชุมชน ผ่านเวทีพูดคุย การประชุมปรึกษา การเยี่ยมบ้านผู้ป่วย การสร้างกลุ่มอาสาสมัคร และการรณรงค์เผยแพร่ความรู้ในชุมชน กิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงช่วยลดความโดดเดี่ยวของผู้ป่วย แต่ยังสร้างความสัมพันธ์อันอบอุ่นระหว่างสมาชิกภายในชุมชน ทำให้ทุกคนรู้สึกว่าคุณค่าและเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายสนับสนุนทางสังคม ในขณะเดียวกัน กิจกรรมศาสนสัมพันธ์บำบัดเน้นการใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือในการเยียวยา ทั้งการนิมนต์พระเทศนา การสวดมนต์ร่วมกัน การปฏิบัติสมาธิ และการใช้บทเรียนธรรมะเพื่อสร้างการสำนึกผิดและแรงบันดาลใจในการเริ่มต้นชีวิตใหม่ กิจกรรมเหล่านี้สอดคล้องกับแนวทางของ พระอธิการสุพิศ ทรงจิตร (2562) ที่เสนอว่าการนำกิจกรรมทางธรรมะมาบูรณาการกับวิถีชีวิตชุมชนสามารถช่วยส่งเสริมการเลิกพฤติกรรมเสพติดและสร้างคุณค่าในตนเองใหม่ได้ อีกด้านหนึ่ง กิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์บำบัดมุ่งเน้นการฟื้นฟูสายสัมพันธ์ภายในครอบครัว ซึ่งถือเป็นหน่วยพื้นฐานของสังคม กิจกรรมต่าง ๆ เช่น การอบรมครอบครัวธรรมะ

เวิร์กช็อปหรือค่ายธรรมะ การสร้างพื้นที่พูดคุยแบบสันติ และการจัดกิจกรรมจิตอาสาครอบครัว ล้วนช่วยเสริมสร้างความรัก ความเข้าใจ และการให้อภัยภายในครอบครัว ผลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างพบว่า ครอบครัวที่เข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้มีความเข้าใจผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดมากขึ้น พร้อมสนับสนุนการเริ่มต้นชีวิตใหม่ ทั้งยังเป็น การสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจ ป้องกันการเข้าสู่วงจรยาเสพติด และส่งเสริมความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งในครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูกิตติโชติคุณ กิตติปาโล (2561) และ เกษราภรณ์ บุรวัฒน์ และ คณะ (2563)

ดังนั้น การขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชนล้อมรั้วด้วยหลักพุทธธรรม ไม่เพียงช่วยฟื้นฟูบุคคลและครอบครัวเท่านั้น แต่ยังเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน กิจกรรมเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าศาสนา และความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนสามารถบูรณาการเป็นเครื่องมือในการสร้างสังคมที่อบอุ่น ปลอดภัย และมีความหวังสำหรับทุกชีวิต

สรุป

การศึกษาระดับชุมชนวัดแถมอุทิศ จังหวัดสงขลา พบว่าการขับเคลื่อนกิจกรรมชุมชนวัดแถมอุทิศ จังหวัดสงขลา เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของความสำเร็จในการขับเคลื่อนกิจกรรมชุมชนภายใต้แนวคิด ชุมชนล้อมรั้ว กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนนี้ไม่เพียงแต่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และเครือข่ายภาครัฐ ซึ่งแต่ละฝ่ายมีบทบาทที่แตกต่างกันแต่ประสานกันอย่างลงตัว ทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กิจกรรมของชุมชนครอบคลุมทุกระดับ ทั้งระดับปัจเจก ครอบครัว และชุมชน เช่น การบวชสามเณรภาคฤดูร้อนที่ช่วยสร้างวินัยและคุณธรรมให้เยาวชน การสนทนาธรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้คนได้แลกเปลี่ยนแนวคิดและเสริมสร้างจิตใจ การเยี่ยมบ้านเพื่อดูแลสมาชิกที่ต้องการความช่วยเหลือ และกิจกรรมสาธารณะอื่น ๆ ที่ทำให้ชุมชนเกิดความร่วมมือและความผูกพันระหว่างสมาชิก

สิ่งที่ทำให้กิจกรรมเหล่านี้แตกต่างและยั่งยืนคือการดำเนินงานภายใต้ หลักอริยสัจ 4 ซึ่งเป็นแนวทางที่ช่วยให้ผู้เข้าร่วมตระหนักรู้ถึงทุกข์และสาเหตุของทุกข์ เข้าใจแนวทางการดับทุกข์ และสามารถนำไปปรับใช้ใน ชีวิตประจำวัน ผลที่เกิดขึ้นไม่เพียงแต่ทำให้ผู้เข้าร่วมเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและเจตคติ แต่ยังช่วยให้พวกเขา กลับเข้าสู่สังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี นอกจากนี้ ชุมชนยังเกิดความเข้มแข็งและสามารถสร้างรูปแบบการป้องกันปัญหา ยาเสพติดที่ยั่งยืน ซึ่งสามารถขยายผลไปสู่ชุมชนอื่น ๆ ได้

งานวิจัยระดับชุมชนวัดแถมอุทิศจึงไม่เพียงแต่สะท้อนความสำเร็จของการขับเคลื่อนชุมชนในทางปฏิบัติ เท่านั้น แต่ยังสร้างองค์ความรู้ใหม่ในด้านการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ไขปัญหาสังคม อีกทั้งยังเป็นแนวทางที่สามารถนำไปปรับใช้กับชุมชนอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิก ชุมชนอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรจัดตั้งศูนย์พุทธบำบัดประจำชุมชน โดยให้พระสงฆ์เป็นผู้นำด้านจิตวิญญาณร่วมกับภาคีเครือข่าย
2. ควรส่งเสริมให้ โรงเรียน วัด และชุมชน (พลังบวร) ทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบผ่านกิจกรรมตามหลักพุทธธรรม
3. ควรจัดทำคู่มือกิจกรรมบำบัดโดยใช้หลักอริยสัจ 4 ให้แก่ผู้นำชุมชนและอาสาสมัครด้านยาเสพติด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. ควรศึกษาการเปรียบเทียบผลการดำเนินกิจกรรมล้อมรั้วในชุมชนที่มีบริบทแตกต่างกัน เพื่อพัฒนาแบบจำลองกิจกรรมตามบริบท
2. ควรมีการศึกษาเชิงปริมาณเพื่อประเมินผลกระทบของกิจกรรมบำบัดต่อระดับความรู้ทัศนคติ และพฤติกรรมของผู้ป่วยยาเสพติด
3. ควรวิจัยการประยุกต์ใช้ หลักพรหมวิหาร 4 หรือ สังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาเครือข่ายภาคีชุมชนเพื่อต่อยอดแนวทางพุทธบำบัด

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2566). รายงานผลการดำเนินงานโครงการชุมชนล้อมรั้ว: การดูแลผู้ป่วยยาเสพติดแบบองค์รวม. กรุงเทพฯ: สำนักสารนิเทศ.
- เกษราภรณ์ บุรวัดน์ และคณะ. (2563). หลักธรรมกับการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง. วารสารสิรินธรปริทรรศน์. 21 (2), 388.
- ชลน่าน, ศรีแก้ว. (2567). การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดแบบชุมชนเป็นฐาน: แนวทางการบูรณาการระหว่างระบบบริการสุขภาพและชุมชน. วารสารสุขภาพและสังคม, 15(1), 22-37.
- ประกาศิต ชัยรัตน์. (2560). หลักพุทธธรรมกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชน. วารสารปรัชญาปริทรรศน์. 22(1), 22-23.
- ประกอบชัย. (2565). การบูรณาการชุมชนและหลักพุทธธรรมในการฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด: กรณีศึกษาในพื้นที่ชุมชนเมืองกึ่งชนบท. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย.
- พระครูกิตติโชติคุณ กิตติปาโล (ปะละกัง). (2561). พุทธจริยศาสตร์กับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของชุมชนในอำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น. ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระอธิการสุพิศ ทรงจิตร และคณะ. (2562). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบำบัดและลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำของเยาวชนติดยาเสพติด : กรณีศึกษาวัดโนนสูงวนาราม ตำบลโนนสูง อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารบัณฑิตสาเกตปริทรรศน์*, 4(2), 48.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (2560). *พุทธธรรมบำบัด: แนวทางการพัฒนาจิตใจและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธรรมสภา.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2566). *รายงานสถานการณ์ยาเสพติดในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.
- สมชาย, จักรพันธ์. (2567). ปัจจัยความสำเร็จของชุมชนล้อมรั้ว: การมีส่วนร่วมของชุมชน ครอบครัว และผู้เสพ. *วารสารการพัฒนาชุมชน*, 8(3), 58–72.
- สุพัตรา, สุภาพ. (2549). *แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับยาเสพติด*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย.
- ศานนท์, หวังสร้างบุญ. (2567). การจัดการปัญหาเสพติดในกรุงเทพมหานคร: แนวคิดชุมชนล้อมรั้วในเมืองใหญ่. *วารสารการบริหารสังคมเมือง*, 10(2), 33–49.
- ภาคี, ทรัพย์พัฒน์. (2567). ชุมชนล้อมรั้ว: กลไกการบำบัดและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด. *วารสารพัฒนาสังคมและชุมชน*, 12(2), 45–60.
- รจนา สุโพธิ์ และคณะ. (2567). การพัฒนาระบบการบำบัดผู้ป่วยยาเสพติดโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษาตำบลหนองไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี. *วารสารวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพ*. 16 (2), 244-257.
- รุ่งอรุณ, ลี้มหะภักดิ์. (2567). การสนับสนุนชุมชนให้เข้มแข็งและสร้างพื้นที่ปลอดภัยจากยาเสพติด: ประสบการณ์ใน 48 จังหวัด. *วารสารพัฒนาสังคมและภาคประชาสังคม*, 5(1), 12–28.
- World Health Organization. (2021). *Youth and substance use: Risk factors and prevention strategies*. Geneva: World Health Organization.